

Bronisław Mierzwiński, Ewa Dybowska (red.),
Oblicze współczesnej rodziny polskiej
Wydawnictwo WAM, Kraków 2003, 195 s.

Człowiek żyjący w XXI wieku ponownie dostrzega ogromnie ważną dziedzinę życia, jaką jest rodzina. Jest to widoczne choćby m.in. w coraz to bardziej licznych nowych monografiach poświęconych właśnie zagadnieniu rodziny, która jest uważana za pierwotną i podstawową instytucję społeczną, która stanowi uniwersalną formę życia w wymiarze całej ludzkości. Właśnie rodzina jest głównie odpowiedzialna za wychowanie młodego pokolenia. Od kondycji i kształtu dzisiejszej rodziny i realizowanego przez nią wychowania będzie przecież zależeć kształt i przyszłość świata. Jakie będą dzisiejsze rodziny, jakie będzie dzisiejsze wychowanie, taki będzie świat i ludzkość w najbliższej przyszłości. Z tych właśnie powodów podkreśla się rangę i wagę pierwszego i podstawowego środowiska wychowawczego, czyli kto i jak wychowuje młodych ludzi? Jaka jest kondycja fundamentalnego środowiska wychowawczego, jakim jest rodzina? Oczywiście jest, że najważniejszym i najskuteczniejszym środowiskiem wychowującym młodych ludzi jest właśnie zdrowa i silna rodzina, która jest zapoczątkowana sakramentem małżeństwa małżonków, którzy zakładają rodzinę. W te stwierdzenia wspaniale wpisuje się i m.in. dlatego z radością należy zainteresować się recenzowaną pracą zbiorową: *Oblicze współczesnej rodziny polskiej*, powstałą pod redakcją ks. prof. Bronisława Mierzwińskiego i mgr Ewy Dybowskiej, w której spróbowano przedstawić sytuację rodziny w Polsce na początku III tysiąclecia.

„Wiadomo, że rodzina jest domowym Kościołem, że jest ważną drogą w życiu człowieka – o tym wszyscy wiedzą. Wprowadzając do rozważań na temat rodziny należy jednak zwrócić uwagę na kilka spraw, które wydają się być obecne w tematyce tych rozważań. Należy przede wszystkim pogratulować interdyscyplinarności w podejściu do zagadnień rodziny – ważna jest każda próba opisanie rodziny i przedstawienia dla niej prognoz na przyszłość. Współcześnie wiele dyscyplin naukowych pełni, przynajmniej po części, rolę służebną wobec rodziny, jest więc rzeczą niesłychanie doniosłą i potrzebną, aby nie zawęzić mówienia o rodzinie tylko do kręgów katolickich (w Kościele) i tylko do aspektów religijnych” (s. 7) – te myśli ze słowa wprowadzającego abp. Kazimierza Nycza, Przewodniczącego Komisji Episkopatu Polski do Spraw Wychowania Katolickiego, stanowią niejako krótką charakterystykę omawianej książki. Natomiast ks. B. Mierzwiński, współredaktor niniejszej pracy zbiorowej, we *Wstępie* wyjaśnił pomysł i genezę powstania niniejszej publikacji: „Rodzina jest podstawową

komórką każdego społeczeństwa. To twierdzenie nie jest truizmem. Zwraca nam uwagę fakt, który stanowi fundament ludzkości od zarania jej dziejów. Chodzi także o spojrzenie w przyszłość. Od zrozumienia tej prawdy, od uwzględnienia jej we wszystkich aspektach życia, zależy profil następnych pokoleń. Wymowne hasło Jana Pawła II «Przyszłość ludzkości idzie przez rodzinę» może stać się mottem tej zbiorowej publikacji Katedry Pedagogiki Rodziny na Wydziale Pedagogicznym Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej «Ignatianum» w Krakowie. Ta katedra, jak na to wskazuje jej nazwa, ma obowiązek pochylenia się nad rzeczywistością rodziny pod kątem jej zadań wychowawczych. Wśród pracowników naukowo-dydaktycznych tej katedry zrodziła się idea, aby refleksja nad rodziną, będąca przejawem troski o polską rodzinę, znalazła swój wyraz najpierw w dyskusjach naukowych, a następnie we wspólnej publikacji” (s. 11). Recenzowana pozycja składa się ze *Słowa wprowadzającego*, *Wstępu*, siedmiu artykułów pogrupowanych w dwóch częściach: 1. *Jaka jesteś rodzino? Analiza empiryczna współczesnej sytuacji rodziny polskiej*; 2. *Jak pomóc rodzinie? W trosce o polską rodzinę*; a także *Zakończenia*. Całość zamykają *Noty biograficzne* autorów tekstów oraz *Streszczenie* w języku angielskim.

Pierwsza część: *Jaka jesteś rodzino? Analiza empiryczna współczesnej sytuacji rodziny polskiej*, składa się z czterech tekstów. W pierwszym z nich *Spoleczna kondycja rodziny w procesie globalizacji systemu aksjonormatywnego* prof. Lucjan Kocik przypomniał, iż rodzina stanowi istotny element struktury społecznej każdego państwa, a nawet świata. Ta podstawowa jednostka społeczna, jaką jest rodzina, jest również gwarancją ładu społecznego. Przypomniał także zagrożenia, które wynikają ze zmiany wartości oraz systemowe ujęcie rodziny. Został omówiony również proces aksjologicznej neutralizacji dotychczasowych zasad funkcjonowania rodziny w społeczeństwie oraz jej kształtu instytucjonalnego. W drugim artykule *Relacje wewnątrzrodzinne w świetle badań psychologicznych* prof. Maria Rys przedstawiła aspekty psychologiczne rodziny polskiej: funkcje rodziny, systemy rodzinne, wybrane aspekty macierzyństwa i ojcostwa. Na bazie przeprowadzonych badań psychologicznych (na grupie 1000 rodzin) zostały wyodrębnione dwie grupy: charakterystyka systemów rodzinnych oraz style zachowań. Natomiast w trzecim artykule *Rodzina podmiotem troski o dobro wspólne w Trzeciej Rzeczypospolitej* dr Maria Smereczyńska próbowała dokonać oceny polityki rodzinnej państwa po 1989 roku oraz wskazać zagrożenia współczesnego świata, które mogą osłabić rodzinę, jak również ukazać metody działania, które bezpośrednio obejmują troską rodzinę polską. Autorka wiele korzystała ze swojego doświadczenia nabytego pracując na stanowisku przewodniczącego komisji sejmowej oraz pełnomocnika rządu ds. rodziny. Z kolei w ostatnim w tej części, czwartym, artykule *Przemiany realizacji funkcji prokreacyjnej w rodzinie*” współautorki, dr Krystyna Kluzowa i prof. Krystyna Slany, starały się wyodrębnić czynniki, które mają olbrzymi wpływ na sposób

pełnienia funkcji prokreacyjnej oraz kierunek jej zmian. Podzieliły te czynniki na zewnętrzne, które są związane z oddziaływaniem szeroko rozumianych determinantów społecznych, kulturowych, politycznych, ekonomicznych, a także na czynniki wewnętrzne, które dotyczą intymnej, emocjonalnej i pierwotnej natury rodziny i jej egzystencji. Wskazały także na ewolucję „klimatu prokreacyjnego”, która dokonała się w społeczeństwach. Próbowaly również odpowiedzieć na pytanie, jak pomóc rodzinie polskiej, aby pełniła swoje zadania przechodząc od stadium przedmodernistycznego do ponowoczesności.

Natomiast druga część *Jak pomóc rodzinie? W trosce o polską rodzinę* składa się z trzech tekstów. W pierwszym z nich *Pomoc rodzinie dotkniętej bezrobociem* ks. prof. Bronisław Mierziński ukazał przyczyny i rozmiary tego jakże niepokojącego zjawiska oraz jaki wpływ ma bezrobocie na życie małżeńskie i rodzinne. Bezrobocie jest bowiem jednym z najsmutniejszych i najdotkliwszych skutków transformacji ustrojowej w Polsce. Przede wszystkim jednak wskazywał na możliwości i sposoby pomocy rodzinie, która boryka się z brakiem pracy, a w konsekwencji środków do życia. Zaś dr Teresa E. Olearczyk w swoim artykule *Duszpasterstwo rodzin wobec współczesnych przemian małżeństwa i rodziny* ukazała dzieje duszpasterstwa rodzin w Archidiecezji Krakowskiej, wskazując na nieodzowną rolę duszpasterstwa rodzin jako jednej z form pomocy rodzinie. Wskazywała też na zjawiska patologiczne mające miejsce w społeczności i wpływające na życie rodzinne. Niejako ukoronowaniem i podsumowaniem całej pracy zbiorowej jest ostatni tekst ks. prof. Józefa Wilka: *Rodzina jako podstawowe środowisko wychowawcze*. Autor wskazywał, iż człowiek jest istotą rodzinną, a także omówił funkcje i zadania wychowawcze rodziny, zwracając szczególną uwagę na ukształtowanie i przekazanie dziecku właściwego systemu wartości przez rodziców.

Zebrany i opublikowany w niniejszej książce materiał niewątpliwie stanowi bogate źródło informacji dotyczących rodziny, napisany językiem naukowym, ale i zrozumiałym dla „przeciętnego” czytelnika. Jednocześnie jest także przypomnieniem dla wychowawców, duszpasterzy, a przede wszystkim dla rodziców, że niejako jak „echo” ich dobre lub złe relacje małżeńskie i rodzinne mogą powracać w następnych pokoleniach. To rodzice są dla dziecka pierwszymi i najmocniejszymi wzorami matki i żony, ojca i męża, to z życia rodzinnego dziecko czerpie przykłady zachowań właściwych, ale także niestety często tych nieprawidłowych.

Rodzina należy do rzeczywistości pierwotnych i powszechnych, ale nie do końca jeszcze poznanych. Z tego powodu powstające dzieła jej poświęcone próbują ją jeszcze bardziej przybliżyć i wyjaśnić. Wydaje się, iż podobnie jest w recenzowanej publikacji *Oblicze współczesnej rodziny polskiej*, która jest świetną próbą wyjaśnienia, czym jest i jaka jest dzisiejsza rodzina. Z tych m.in. powodów książka jest jak najbardziej godna polecenia wszystkim rodzicom, ale

także wychowawcom, nauczycielom, duszpasterzom, gdyż z pewnością skłoni do refleksji nad własnym życiem i postępowaniem, a w przyszłości może owocować nową, lepszą rodziną. Zakończeniem, a zarazem podsumowaniem może być zachęta abp. K. Nycza: „Oczywiście nie można jedną tylko publikacją wszystkiego rozwiązać i wyjaśnić. Może ona jednak stanowić ważny krok naprzód w analizie oblicza współczesnej rodziny polskiej. Pozostaje więc, jako życzenie, aby ta publikacja stała się użyteczna dla szerokiego grona osób i mogła być uwzględniona w przygotowaniu podręczników do katechezy szkolnej, rodzinnej i katechezy dorosłych. Takie nowe spojrzenie jest nam wszystkim bardzo potrzebne” (s. 8-9).

Ks. Józef Stala